

Натягай свої штани!
Довгі чи малі вони.
І куртку підбиту!
І сорочку, і берет,
Й черевики, що бредуть
Аж ген за крайсвіту!

Тюремна пісня

Знову я сам. Усе це так довго, так тяжко, так сумно... Скоро я стану старий. І все нарешті закінчиться. У моїй кімнаті було стільки люду. Наговорили сім мішків. Але важливого не сказали нічого. Їх уже немає. Вони постаріли, стали жалюгідними й загальмованими, сидять по своїх закутках.

Учора о восьмій годині померла пані Беранж, консьержка. Серед ночі здійсмається ураган. Нагорі, де ми якраз перебуваємо, будинок трясє. Вона була милою, чемною та вірною приятелькою. Завтра її ховатимуть на вулиці рю де Соль. Вона була справді стара, на крайній межі старості. З першого дня, як почала кашляти, я сказав їй: «Дивіться, тільки не лягайте!.. Сидіть у ліжку!» Мені цей кашель видався підозрілим. А потім... Стало зовсім зле...

Я не постійно займався цією триклятою медициною. Про те, що пані Беранж померла, я напишу кожному, хто її знав, хто мене знав. Де вони?

Я хотів, аби ураган став ще дужчим, аби завалився дах, щоб весна більше не настала, щоб наш будинок зник.

Пані Беранж знала: всі біди приходять з листами. Я навіть не знаю, кому написати... Усі ці люди так далеко... Вони змінили свої душі, аби краще зраджувати, краще забувати, завжди говорити про щось інше...

Стара пані Беранж, її косоокого собаку заберуть, відведуть кудись...

Усі біди, що їх приносили листи, накопичувалися в неї вже двадцять років. Вони там, у запаху недавньої смерті, в її неймовірно гіркому присмаку... Вони ви-йшли назовні... Вони тут... Кружляють... Вони знають нас, тепер ми також знаємо їх. Вони ніколи не зникнуть. Треба вимкнути світло в кімнатці. Кому ж я напишу? У мене нікого нема. Нікого, з ким можна було б спокійно зустріти ласкавий дух смерті... аби після того спокійніше побалакати з речами... Мужність бути насамоті!

Насамкінець моя бідолашна бабуся не могла навіть говорити. Вона задихалась, хапалася за мою руку... Зайшов поштар. Бачив, що вона помирає. Легка гикавка. Кінець. Раніше часто до неї заходили, щоб запитати про мене. Вони всі далеко, дуже далеко, забулися, роз'їхалися у пошуках нової душі. Поштар зняв свого кашкета. Я міг би виразити всю свою ненависть негайно. Я знаю. Я зроблю це згодом, якщо вони не повернуться. Краще розповідатиму зараз історії. Я такого нарозказую, що вони повертатимуться з усіх-усюд, аби тільки мене вбити. Тоді цьому буде покладено край, я буду задоволений.

* * *

У шпиталі, де я задіяний, при фундації Лінюсі, я вже тисячу разів мав неприємності через мої історії... Мій кузен Гюстен Сабайо тут досить категоричний: я маю змінити свій стиль. Він також лікар, але на іншому березі Сени, в Шапель-Жонксьйон. Учора я не мав часу до нього зайти. Саме хотів розповісти йому про хворобу пані Беранж. Але запізнився з цим. Наша робота — медичні консультації — то тяжкий хліб. Він також до вечора абсолютно готовий... Майже всі задають марудні запитання. Квапитися марно, їм треба повторювати всі приписи по двадцять разів. Вони мають задоволення від того, що ти до них говориш, аж поки не дійдеш до виснаження... Вони й гадки не мають дослухатися до твоїх добрих порад. Але вони мають підозру, що ти не надто старасяся, й для певности вимагають: банки, рентген, аналізи... аби їх обмацали з ніг до голови... Аби все поміряли... Тиск і всю ту гидоту... Вже тридцять

років, як Гюстен займається цим у Жонксьйон. А своїх паразитів одного чудового ранку я пошлю на бойню в Ла-Вілетт попиту гарячої кривці. Від цього вони, сподіваюся, притомляться ще зрана. Я поки не знаю, що б такого зробити, аби їх відвадити...

Врешті позавчора я хотів навідати Гюстена. Від мене до його хати хвилин двадцять, це відразу за Сеною. Погода була не дуже. Та я все ж зібрався. Вирішив їхати на омнібусі. Швиденько закінчую прийом. Тікаю через перев'язувальну. Аж тут до мене вчепилася якась лошиця. Мала таку тягучу вимову, як і моя. Це від втоми. А ще хрипкий голос, це від алкоголю. Вона нидить, тягне кудись. Лікарю, ходімо, я вас благаю!.. Моя донечка, моя Аліса!.. Це на вулиці Рансьєн!.. За два кроки звідси!.. Я не зобов'язаний туди йти. Взагалі-то у мене прийом закінчився!.. Та вона дуже настирна... Ми вийшли. Як мені остогидли ці хворі... За сьогодні я вже порихтував тридцять засранців... Більше не можу... Хай собі кашляють! Харкають! Худнуть! Хай з них кості повилазять! Хай собі злетять у повітря на усіх своїх газах із задниці!.. Мені по цимбалах!.. Та плакальниця хапає мене, безцеремонно вішається на шию, дихає на мене своїм відчаєм. Від неї добряче пре бормотухою... Я не маю сили чинити опір. Вона відстає від мене. Може на вулиці Касс, такій довгій та без жодного ліхтаря, я добряче копну її в дупу і злиняю... Та я знову виявив слабкість... Здався... І знову пісня гарна й нова: «Моя донечка!.. Благаю вас, лікарю!.. Моя Алісонька!.. Ви ж знаєте її?» Вулиця Рансьєн не так уже й близько... Ну і влип же... Я знаю, де це. За кабельним заводом. Слухаю її, попри втому... «Ми одержуємо лише 82 франки на тиждень... І це з двома дітьми!.. А ще мій чоловік жахливо до мене ставиться!.. Навіть сказати соромно, любий пане лікарю!..»

Усе це бридня, я знаю. Смердить гнилизною, її дихання відгонить шлунковим катаром...

А ось і хата...

Заходжу. Нарешті можу сісти... Пацанка в окулярах. Сідаю край її ліжка. Вона ще навіть з лялькою бавиться. Намагаюся трохи її розважити. Я можу бути дотепним, якщо постараюся. А пустунка взагалі симпатюля... Вона тяжко дихає... Все ясно, це запалення... Смішу її.

Вона задихається. Заспокоюю матір. Ця корова хоче скористатись із того, що я потрапив у їхній свинюшник, і також проконсультуватися. Через масу синців на стегнах. Вона задирає спідниці: безліч прожилок, як на мрамурі, ще й глибокі опіки. Від кочерги. То такий її безробітний. Даю їй пораду... За допомогою стрічки роблю маленьку дуже кумедну гойдалку для потворної ляльки. Вона злітає вгору, опускається, аж до дверної ручки... Все-таки це краще, ніж говорити.

Прослуховую дівча, у неї добрячі хрипи. Але, врешті, це не так уже й страшно... Я знову її заспокоюю. Двічі повторюю ті самі слова. Саме ці повтори виснажують найбільше... Малій уже зовсім не весело. Знову починає задихатись. Я намагаюся надати допомогу. Вона синіє... Може, це якийсь дифтерит? Треба глянути... Взяти мазок?.. Завтра!..

Повернувся батечко. На свої 82 франки він може наклюкатися лише сидром, на вино забракне. «Я п'ю його кружками. Потім хочеться сцяти!» — повідомляє він мені щонайперше. П'є з горла й показує мені жестом... П'ємо разом за те, що мала нічого собі. Мене більше цікавить лялька... Я надто стомлений, аби займатися дорослими та прогнозами. Дорослі — то така сволота! До завтра я з жодним не хочу мати справи.

Мені наплювати, що мене не вважають достатньо серйозним. Я ще раз п'ю за здоров'я. Моя консультація безкоштовна, позаурочний час. Матір знову вертається до своїх стегон. Я даю останню пораду. А потім спускаюся сходами. Тротуаром накульгує якийсь песик. Він іде слідом, але на поважній відстані. Сьогодні всі липнуть до мене. Це малий фокстер'єр, чорний з білим. Мабуть, бездомний. От невдячні, ці безробітні там нагорі. Навіть не провели. Певен, що вони знову б'ються. Чую, як вони горлають. Та хай вже запахне всю свою кочергу їй у дупу! Може, це її трохи вгамує, халяву! Щоб знала, як мене турбувати!

Зараз іду у лівий бік... У напрямку до Коломб. Песик досі біжить за мною... За Аньєром буде Жонксійон, і там мій кузен. Але песик щось надто накульгує. Дивиться на мене. Не можу бачити, як він волочиться. Напевне, краще поверну додому. Вертаюся через міст Біне та попри промислову зону. Лікарня ще не зачинена... Я

кажу до пані Ортанз: «Погодуймо песика. Пошліть когось за м'ясом... Завтра вранці зателефонуємо... За ним приїде машина з «Товариства захисту тварин». На ніч його слід зачинити». Тепер я пішов спокійний. Та песик виявився дуже полохливий. Певно, його добряче били. Вулиця жорстока. Наступного дня ми ледь прочинили вікно, як він не став чекати й виплигнув на вулицю, нас він також боявся. Думав, що його хочуть покарати. Нічого не розумів. Уже нікому не вірив. У таких випадках це просто жахливо.

* * *

Гюстен мене добре знає. Натщесерце дає чудові поради. Він експерт з вишуканого стилю. Його думці можна вірити. Він не ревнивий ні на гріш. Він більше не чекає від світу чогось особливого. Його досі гризе давнє кохання. Але він не має наміру з ним покінчити. Згадує про це дуже рідко. То була легковажна жінка. А Гюстен — золоте серце. Він не зміниться до смерти.

А тим часом п'є потрошку...

Сон для мене — це мука. Якби я добре виспався, то не написав би жодного рядка...

«Ти міг би, — висловив думку Гюстен, — розповідати часом щось приємне... іноді... Життя — це не завжди один бруд...» У певному сенсі це справді так. У мене просто якась манія, я надто односторонній. Ось, будь ласка, вам доказ: був час, коли мене постійно лихоманило, у мене весь час дзвеніло у вухах, та я був не такий меланхолійний... Мене навідували пречудові мрії... Моя секретарка пані Вітрув також робить мені зауваження з цього приводу. Вона добре знає мої страждання. Коли у людини широка натура, вона розтринькує свої скарби, втрачає їх із виду... Тож я сказав собі: «Ця чортова Вітрув десь їх посіяла... Мої справжні скарби... уривки легенди... чистий екстаз... Відтепер я хочу зосередитися на цій темі...» Для певності я перелопачую всі свої папери. Нема ніде... Телефоную до Делюмеля, мого агента, крию його останніми словами... Хочу довести його, аби він аж зарохкав від злоти. Та щоб його розізлити, треба добре бобу наїстися... Йому все байдуже. Він мільйонер. Радить мені взяти відпустку... Нарешті при-